

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΕΡΜΟΝΑ

Θεός σχωρέσ' τον! Καλός άνθρωπος ο φίλος μου και χωρατατζής, όσο παίρνει. Διάβαζε πολλά, έγραφε λίγα και δε δημοσίευε τίποτα. Κ' έγραφε καλοτύπισκα ο μακαρίτης! Καλύτερα κι από τον Κουρσέπη—με τη συγκριση αυτή, θαρρώ, πως βρίζω τη μνήμη του—κι από τόσους άλλους, δαφνιστείς και μη, αερολόγιους. Όταν του έλα καμιά φορά να δημοσιέψι τίποτε, να βιάλη κιόνα βιάλο από τα πολλά που είχε έτοιμα, μ' άπαντούσε πάντα στερεότυπα:

— Αυτοῦμαι τὰ καμμένα τὰ παιδιὰ που θὰ με κρίνουν! Αυτοῦμαι νὰ δώ γιά χάρη μιν τόσα παιδιὰ χρυσά νὰ γιομίσουν τον άέρα μ' άνοσιες!...

Θεός σχωρέσ' τον! Τις ήμέρες αυτές που διάβαδα τόσες και τόσες άνοσιες γιά τὸ βιβλίο του 'Ερμονα, τὸν θυμήθηκα. Είχε δικιο ο μακαρίτης. Και πού νὰ ζούσε σήμε α και νὰ τὰ διάβαζε κι αυτός! 'Ετσι, καθώς ήταν νευρικός, κάτι τρελλό θάκανε, κάποιον θὰ ξυλοφόρτωνε, κι άμε γύρευε ύστερα!

Η αλήθεια είναι πως ή 'Ευριπιδής και ή 'Αλ-στραπὴ σ' αυτή τήν περίστασιν εκράτησαν τή θέση τους και τή γλώσσα τους. Δε μίλησαν κυνόλου. Μα ούτε και ή 'Ηρακλὴς. Τις άμυρτίες δλες τις φορ-τόθηκε στη ράχη της ή 'Ευστία, ή καλή μας ή 'Ευστία, ίσως γιά νὰ πείση τὸν κ. Μιστριώτη πως δεν είναι όργανο τῶν «Χυδαϊστών», άλλ' όρ-γανο έπιστημώτατο τῶν... — Έξω κ' έγω ο φτωχός; προ-σέστε λόγου σας τὸ επίθετο.

Κρίμα! Για νὰ βουλώση τὸ στόμα ενός γερο-ξεκουτάδιν, κάποτε κ' έγραψε τὸ κόσμου τις άνησι-ες!

Σ' έν' από τὰ φύλλα της—τὴν περασμένη Παρα-σκευή τὸ βράδυ, θαρρώ—διάβαδα μιὰ ψαιδρότατη συ-ζήτηση πούκανε ο συντάχτης της, ο διορθωτής της κι ο τυπογράφος της γιά τή γλώσσα του 'Ερ-μονα.

— Γλώσσα είν' αυτή; εἶπε ο τυπο-γράφος.
— Έγώ δεν τὴν παραδέχ υμαι γιά γλώσσα! έπρό-σθεσε ο σοφός διορθωτής.

— 'Εχετε δικιο! 'Εσυμπέ-ανε ο συντάχτης.
Κ' έτσι ή σοφή αυτή τριανδρία, έν μιᾷ στιγμῇ και μόνη, καταδίκασε δὲ θάνατο τή γλώσσα του 'Ερ-μονα.

Μπα! Τι παράξενο βλέπετε σ' αὐτὴ; Φυσικώτατα πράματα εδὼ στὸ χαριτωμένο τόπο μας και τύπο μας κρίνουν κ' οί τυπογράφοι, κρίνουν κ' οί διορ-θωτές και καμμιὰ φορά—νὰ τὸ πιστέψετε!— κρίνουν καλύτερα από τοὺς κύριους οιντάχτες. Τοῦλάχισ-το αὐτοί, θέλοντας και μὴ, διαβάζουν τὰ χειρόγρα-φα που στικιοθετύνε και δι ρθώνουν. Ένῳ οί κύ-ριοι συντάχτες τὸ βιβλίο πού κρίνουν μόνο τὸ κοι-τάζουν—άν αποφασίσουν νὰ τὸ κάνουν κι αὐτό.

Ελέγαμε λοιπόν... Μὴ τί νὰ τὰ λέμε και νὰ χαλ-νοῦμε τὸ σκότι μας; Στὸ ίδιο φίλλο πού ή λογία αὐτὴ συμμορία καταδίκασε τὸν 'Ερμονα, άλλος κύ-ριος—δεν ξέρω άν ο τυπογράφος ή ο διορθωτής—

τερη τροφή στις κουδέντες, όπου κι άν σταθῆς, σὲ κα-φενείο ή σὲ σπίτι ή σὲ μαγαζί, γιαπωνέζικα θάκούσης: Μικαδὸς, Γιαλού, Πόρτ 'Αρθουρ, Βλαδιβοστόκ, Κιν-τσάου, Κουροπάτσιν· τὸν έμαθε πειὰ κι ο άπλὸς λαὸς τὸν Κουροπάτσιν και τὸν έδάπτισε Κουροπάτσιν. Κ' οί εἰκόνας που βλέπεις στὸς δρόμους, γιαπωνέζικες κι αὐ-τές. Κιτρινολογήσαμε μ' άλλα λόγια, άφού κι ο φόβος μας άκόμη κιτρινίσε και γένηκε κιτρινοφροσία. Κι δλ' αὐτὰ γιὰτί;

Πὼς μοιάζουμε λιγάκι με τοὺς παλιούς 'Αθηναί-ους, που πήγαιναν, ὅπως λέει σ' ένα του μῦθο ο Αλ-φρονταίνος, και χαζεύαν στὸ λιμάνι, γιά νάκούσουν τί-ποτα καινούριο, άφιλογιὰ δεν έχει. Μὰ δεν πιστεύω νά-ναι αὐτὸς μονάχα ο λόγος τῆς γιαπωνέζικας μας. Τὸ φταίξιμο είναι στίς έφημερίδες μας, που διψοῦνε γιά ὅλη πενταρολογική και γι' αὐτὸ μας σεβρίζουν ὅλα τῶν Εὐρωπαίων τὰ γιαπωνέζογραφήματα συμπεκνωμένα σάν τὸ γάλα τὸ ἑλβετικό. που τὸ κατχσιευόζουν, λέει, κ' οί Γιαπωνέζοι. 'Αντί νὰ γράφουν οί Εὐρωπαῖοι δέκα κ' έμεῖς μισό, γράφουμ' έμεῖς τὰ πενταδιπλα έκεινόνε. Και λέω πως πρέπει δέκα έκεινοί και μισὸ έμεῖς, γιὰτί έκεινοί τόχουνε συγγραμένο τὸ στίτι του και μπερδῶνε νάχουν και ξένες έννοιες έμεῖς ὅμως; 'Εκεινοί ξέρουν καλὰ τὴν κάθε γωνιά και τὴν κάθε πέτρα του τόπου τους και λοιπὸν δεν κάνουν ἄσχημα νὰ ξετάζουν και τὰ ξένα. Μὰ έμεῖς, που κάναμε πόλεμο και δεν ξέραμε τοὺς δρόμους τῆς Θεσσαλίας, δεν είναι ντροπὴ νὰ πα-ρακολουθοῦμε με τὴν κάθε τους λεπτομέρεια τὰ βήματα τῶν Γιαπωνέζων και τῶν Ρωσῶν στὴν Κίνα; Μελε-τημένη σὰ γερά τὴν έχουν έκεινοί τὴν ιστορία τους και γι' αὐτὸ μπορεί νὰ τοὺς ενδιαφέρουν και ξένες ιστο-ρίες, ὅχι ὅμως κ' έμεῖς σ' έμεῖς κ' οί καθ'ήγητάδες δεν ξέρουν ὅπως πρέπει τὴ δική μας ιστορία. τί θέμα λοι-πὸν με τὴ γιαπωνέζικη; Είναι χορτάτοι έκεινοί με τὴ δική τους φιλολογία και γι' αὐτὸ τοὺς καλόχρουν-ται και τὰ γιαπωνέζικα ἐπιδόρπια μὰ σ' έμεῖς πόσοι από κείνους που διαβάζουν γιαπωνέζικα διηγήματα διαβάσαν τὰ 'Ελληνικὰ διηγήματα του 'Εφταλιώτη, του Καρκαβίτσα, του Παπαδικαμάντη; Και δεν έχουν, μὴ σὰς μέλη, ὅπως διόλου ξένες έννοιες οί Εὐρωπαῖοι· έχουν τὰ συμφέροντά τους ο καθένας, άκόμη και στή Γιαπωνία και με δικιο τους δείχνουν τὸ ενδιαφέρον που δείχνουν. 'Εμεῖς ὅμως τί διαβολὸ έχουμε! εκεί κάτου γιά ν' ἀποτρελλαθοῦμε με τοὺς Γιαπωνέζους;

'Αχ, αὐτὲς οί έφημερίδες μας! Πὼς καλὸ μπο-ροῦν νὰ μας κάνουν και τοῦ έναντίου πόσο κακὸ μας κάνουν! Στὸν ἐκφυλισμὸ μας ὀδηγοῦνε μ' ὅλα ὅσα γρά-φουν, άφού μάλιστα τὰ γράφουν στή φράγκικη δα-

σκαλοκαθρένους! καλλιτέρας που τὰ γράφουν σ' αὐτὴ, γιὰτί έτσι πειὰ λίγοι ἐκφυλίζονται: Χαλιμά-δες, έρωτες τῆς Δράγας, τὰ σκάνδαλα τῶν αὐλῶν, ο πρίγκιψ Μουρούζης, τὰ κακουργήματα τῶν Παπῶν κι ὅ,τι άλλο θέτε. Και τώρα βάλθηκαν και καλὰ νὰ μας εξιαπωνήσουν. Μὰ δεν νοιώθουν οί άνθρωποι αὐ-τοί τὸ κακὸ που κάνουν; Δεν έχουν δυὸ σταλές αἷμα 'Ελληνικὸ στίς φλέβες τους; Και δεν μπορεί νὰν τοὺς βρεθῇ και δυὸ δράμια πόνος ἄλθηνός γιά τὴν 'Ελλάδα και πατριωτισμός λίγο διαφορετικὸς από τὸν πατριω-τισμὸ τῶν παχυνῶν λόγων; 'Αμ 'πές, που νὰ βρεθῇ τέτοιο πρᾶμα σ' αὐτοὺς, άφού βλέπεις τὸ Νιρβάνα (τόνομά του δείχνει τὴν πολιτικὴ που ακολουθοῦν ὅλοι τους) νὰ θαυμάζη με πλαγιαστὰ γράμματα και με θαυμαστικό, σάν τοῦ εἶπε ο Παλλης πως γράφει στή δημοτικὴ και γιά λόγους πατριωτικούς— ὅπως άνα-φέρουν στὸ γράμμα τους οί Κουταλιανοί;

'Ο Θεός νὰ μας λυπηθῇ ὅπως καταντήσαμε. Και δὲ θὰ μας λυπηθῇ ο Θεός, κ' δεν κουνήσουμ' έμεῖς. 'Α δεν ξυπνήσουμε νὰ δοῦμε τί μας γίνεται κι κ' δεν πά-ρουμε καθέννας από μιὰ ὅποιος λογὴς μαγκούρα, νὰ σπάσουμε τὰ κεφάλια τῶν γιαπωνέζων μας πολιτι-κῶν και δημοσιογράφων και δασκάλων και παπάδων, θὰ πέσουμε, με τὰ μάτια κατὰ τὴ Γιαπωνία, σὲ κίνα λάκκο σάν τὸ Θαλῆ, μὰ δὲ θάχουμε κανένα νὰ μας γλυτώσῃ ὅπως εἶχ' έκεινος. Οί προγόνου μας γλύτωσαν μιὰ, δυὸ, πέντε, δέκα· ὡς πότε θὰ μας γλυτώνουν; Πρέπει νὰ γλυτώσουν πειὰ κ' έκεινοί από μας κ' έμεῖς από κείνους. Τὴ δική μας προκοπὴ νὰ δοῦμε, που βέ-βαια δὲ θὰ μας τὴν φέρουν τὰ γιαπωνέζολογήματά μας.

Ι. Γ. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γραμματικός. Παρακαλῶ, θέλω τρεῖς μέρες άδεια... Εἶμαι νὰ παντρευτῶ.

'Αφέντης. 'Α, θέλεις τρεῖς μέρες άδεια πάλι. Τις προάλλες έλειψες τρεῖς μέρες γιὰτί εἶτουν άρρωστος. Γιατί δεν παντρεύτη-σε όταν εἶτουν άρρωστος; 'Η αν δὲν γίνε-ται, γιὰτί τότες δεν ανάβαλες τὴν άρρώστια σου ὡς τὸν κερὸν τῆς παντρῆς σου, γιὰτί; Τότε μιὰ άδεια θάκα-νε και γιά τις δυὸ δουλειές.

Μὴ χειρότερα! Οί 'Αμερικανίδες άρχισαν τὸ πάλεμα ὡς γυμναστική, και πολλὲς ἀριστοκράτισσες παλεύουν με ὅλο τὸ πάθος καινούργιας αγάπης. Μιὰ από τις κυρίες τῆς πρώτης περιωπῆς έφερε και δασκάλες από τὴ Γιαπω-νία, όπου υπάρχουν ξακουστὲς παλεστρες, κι' οί δασκάλες, φαίνεται, αὐτὲς βγήκαν γυναῖκες μεγάλης ὀμορφῆς και χάρης. Γιατί λένε, τίποτα δὲ κάνει τόσο άφράτο και σύμ-μετρο τὸ κορμι δσο τὸ πάλεμα.

'Εγινε από τοὺς «Καλούς», αν ὅχι και τοὺς πλουσιώ-τερος, τῆς 'Οδέσσας 'Ο άλλος, ο Μαρούσης, εἶταν ἴσως κάτι πὸ γερὸ κεφάλι. 'Από τὴ μιὰ ὅμως θεό-μορφος και χαροκόπος (έλεγαν πως κάποια πριγγινέσσα τρελλάθηκε στ' αλήθεια με τὰ μαῦρα, τὰ ὀλόφλογα μάτια του), από τὴν ἄλλη άπρονόητος κι άνοιχτοχέ-ρης, πάντα στὸν πετεινὸ τὰ φόρτωνε ὅλα του· και με τὴν ιδέα πως μπορούσε μ' ένα του «κόλπο» νὰ σα-ρώσῃ καμινῶν ὅρα ὅσα ο Σιφνίδης μαζευε «φασούλι φασούλι» ἔξῃ χρόνους τώρα, τὸρριχνε ἢ στ' ὄνειρμα ή στὸ γλέντι, και μάλιστα τόσο, που τάφερνε και στενὰ κάποτες. Πήγαινε τότε στὸ Σιφνίδη και τοῦ γύρευε, πότε τὴ γνώμη του, πότε και δανεικά.

'Ο Σιφνίδης τὸν άγάπαγε τὸ Μαρούση. Τὸν άγά-παγε δηλαδή, έτσι, κι από άγάπη, κι από ανάγκη. Κάτι σήμαινε γιά λόγου του νάχῃ φίλο που κι ὁμορ-φος εἶταν, και ξυπνός. Με τέτοια προσόντα και στὸν κόσμο και στὸ ἐμπόριο χρήσιμος πάντα μπορούσε νὰ νὰ τοῦ σταθῇ. 'Ηξερε και πως ο Μαρούσης εἶταν αν-θρωπος άσάχι στὴν τιμιότητα—έτσι τὸν έλεγε. Τὴν εύκόλυνη λοιπὸν και στὰ ἐμπορικά του και σ' ὅλα.

'Ερχεται μιὰ βραδινὴ ο Μαρούσης στοῦ φίλου του, τοῦ ἀποθέτει καμιά καποστὴ ρούμπλια στὸ τραπέζι, κ' αἶθε ένα τσιγάρο, καθίζει σὰ σπίτι του, ύστερα, καλοβλέποντας τὸ Σιφνίδη και βρίσκοντάς τουε σὰ συλ-

λογισμένο, σὰ μαρκμένο, τοῦ λέει,

— Αἰ, και τί έπαθες; Ποῦ εἶν' τὸ σπολλάτη σου, που σου τὰ γύρισε και πρὶν τὴ διορία μάλιστα;

— Καημενε, ποῖος τὰ συλλογίζεται τὰ παλιοχρή-ματα! Κάνει ο Σιφνίδης ἀναπηδώντας άπ' εκεί που καθόνταν, και κόβοντας γογγή βόλτα μέσα στὴν κά-μαρα.—Νὰ σου πῶ, γυρίζει και τοῦ ξαναλέει με τὰ κεχλιμπάρνια του μάτια βουρκωμένα, με τὰ φίλά του χεῖλακια τρεμάμενα. Σου τὰ χαρίζω, καημένε, ὅλα. Τύφλες νάχουν ὅλα!

'Εμεινε ο Μαρούσης ξερός.

— Είναι μιὰ βδομάδα τώρα που δὲ σὲ εἶδα, ξανα-λέει πάλι ο Σιφνίδης. 'Ισα ἴσα από τὴ βραδιά που πήγαμε μαζί θέατρο. Θυμάσαι; 'Εμεῖς κάτου, έκείνη άπάνω. Στὸ δεύτερο θεωρεῖο δεξά, μαζί με τὸ γέρο της, τὸν Τραπεζίτη μου. 'Εσὺ εἶχες σύρτα φέρτα με τις δυὸ θεατρίνες που καθόντανε δυὸ σειρές παρακάτω μου. 'Αλλήδες, βλέπεις, και σὲ φούσκωσαν πάλι.

— 'Ακούγω, ὁμπρός! Κάνει ο Μαρούσης ἀνυπό-μονα.

— Αἰ, τί νάκούσης!.. Δὲ σου τάνάφερα τότες, κ' ἐγὼ δεν ξέρω γιὰτί. Σάν κεραυνὸς ὅμως μύπησε... ή φλογερὴ έκείνη ματιά.

Και ξανακάθισε ο Σιφνίδης, νάνασάνη, νάναστε-νάξη, νὰ τυλίξῃ κ' ένα τσιγάρο, τηρώντας κατὰ τὸ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑΣ»

ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

I

'Ο Σιφνίδης κι ο Μαρούσης εἶτανε δυὸ φιλιωμένα παλικάρια στὴν 'Οδησσό, καμιά τριανταριά χρόνους και τώρα. Πὼς βρέθηκαν εκεί, περιττὸ και νὰ τὸ ρωτοῦμε. Τὸ ίδιο σὰ νὰ ρωτοῦμε πως βρέθηκε τάφρυγαλα τῆς Ρωμισσῶνης σκόρπινο από τὴν ἡαλλιφορνία ὡς τὴ Λόν-τρα, κι από τὴ Λόντρα ὡς τῆς Κίνας τὰ κατατόπισα. Τύχη γύρευαν, και τύχη έκαμναν. Δηλαδή ο ένας τους, ο Σιφνίδης. Εἶχε κατιτίς ή μυτερὴ έκείνη ὄψη τοῦ Σιφνίδη, που τίποτος δὲ σου χάριζε. 'Ετσι και τὰ μάτια του, που γυάλιζαν χρυσυλὰ και κιτρινωπὰ σὰ κεχλιμπάρια. Και με τὸ νὰ μὴ χάριζαν τίποτες, μά-ζευαν, κι ὅλο μαζευαν πλοῦτη γιά τὸ νοικοκύρη τους.